

פעילות: יהודית דויטש

מטרת הדיון:

1. בחינת הדילמה: השתייכות חברתית ללאום בו אתה חי מול השתייכות היהודית – מה צריך לגבור על מה ומתי?
2. בחינת הדילמה והמתח בין אחריות הדדית לבין הצלחה אישית, בעייתות משבר וכיום.

רקע לדיון:

יהודית דויטש – הספל

יהודית דויטש-הספל נולדה ב-18 באוגוסט 1918. היא נודעה בשל היותה שחינית אוסטרית-ישראלית, אשר עמדה על כבודה היהודי וסירבה לייצג את אוסטריה בזמן השלטון הנאצי במלחמת העולם השנייה.

כילדה יהודייה, לא הורשתה דויטש להצטרף למרבית מועדוני האתלטיקה באוסטריה, והיא הצטרפה למועדון האתלטיקה היהודי הכח וינה, שם זכתה בתארים רבים וקבעה שיאי אוסטריה חדשים בשחייה חופשית למרחקים בינוניים וארוכים. בשנת 1935 זכתה דויטש בפרס ספורטאית מצטיינת, שניתן על ידי רשות הספורט האוסטרית.

בשנת 1936 קיבלה דויטש את עיטור הכבוד האוסטרי כאחת משלוש האתלטיות הטובות ביותר במדינה ונבחרה לייצג את אוסטריה באולימפיאדת ברלין, אולם היא סירבה להשתתף באולימפיאדה, יחד עם השחיניות רות לגנר ולוסי גולדנר, במחאה על מדיניותו של אדולף היטלר, באומרה "אני מסרבת להתחרות על אדמה שמוציאה להורג בצורה מבישה את עמי". בעקבות כך נאסר עליה להתחרות במסגרות רשמיות.

בלית ברירה עלתה לארץ ישראל, שם זכתה באליפות ישראל בשחייה. לאחר עזיבתה את אוסטריה, שללו ממנה רשויות הספורט ואת תאריה ומחקו את שמה מספרי השיאים. בשנת 1995 התנצל הפרלמנט האוסטרי רשמית בפני דויטש, והחזיר את שיאיה לספרים. ההתנצלות התבצעה על אדמת ישראל, לבקשתה של דויטש.

דויטש סיפרה את סיפורה בסרט התיעודי "הכח לשחות", שיצא לאקרנים בשנת 2004. הסרט מספר את סיפורן של שחייניות הכח וינה.

ב- 19 בנובמבר 2004, בגיל 86, נפטרה יהודית דויטש בהרצליה, ישראל.

מתוך כתבה על יהודית דויטש, עיתון הארץ, 2004:

"מותה של לוחמת" – יום ראשון, 21 בנובמבר 2004, 12:05 מאת: רוני דורפן, haaretz-sport

יהודית דויטש נפטרה שלושם בהרצליה בגיל 86. שחיינית יוצאת מהכלל היתה, שיאנית אוסטריה בכל המרחקים בסגנון חופשי, ספורטאית השנה באוסטריה ב-1935. ספורטאים מייצגים לא פעם מאבקים פוליטיים וחברתיים. לעתים נדירות ספורטאי באמת גדול משלם מיוזמתו מחיר אמיתי במאבק שבחרו לעצמם או שבחרו עבורם הנסיבות. אפשר לחשוב על עלי, שוויתר על חגורת האליפות. גם על מכלופי האלג'ירי על מעמדו כגדול כדורגלני צרפת.

דויטש ויתרה על קריירת השחייה בכדי לא לייצג את אוסטריה באולימפיאדת ברלין ב-1936. מעשה לא פשוט. השנה היתה 36' ולא 38' ולא 39'. עובדתית, סוף מעשיו של היטלר לא היה ידוע. יהודים ייצגו את ארצות הברית, אוסטריה וגרמניה במשחקים הללו ואיוולת היא לבקר אותם בדיעבד.

גם המחיר לא היה קטן בכלל. לשחיינית אלופה, השחייה היא כמעט סך כל המאמצים שהקדישה עד אותו רגע בחיים. תהילת שחייה באוסטריה לא הייתה משהו אזוטרי. שחייה הייתה ספורט הנשים המרכזי במרכז אירופה. תחרויות משכו לעתים עשרות אלפי צופים. כוכבות שחייה, גם יהודיות, ניצלו את מעמדן להפוך סלבריטאיות, להרוויח כספים בדוגמנות, להתחכך בצמרת החברה הווינאית.

דויטש ויתרה על עניינים כאלו. היא הורחקה תחילה לשנתיים ואחר כך לכל החיים. האוסטרים אישרו מחדש את הישגיה רק ב-1995. בבוא הפלישה הגרמנית גם הושפלה באופן פומבי כשהוכרחה לנקות מדרכות במברשת שיניים.

למשוחחים אתה כעבור עשורים רבים היא לא ניסחה את העניין כמעשה הירוואי. לא, היא לא ידעה בדיוק מה היטלר יעשה. גם לא הייתה בה שנאת גרמניות עיוורת. להיפך, היא דווקא הזדהתה עם קשיי הקיום הכלכליים של בחורות לא יהודיות עמן למדה בבית

הספר לבישול. מנימת קולה אפשר להתבלבל כאילו אין כאן משהו עקרוני, אלא סתם הנטייה הייקית למלא את ההוראות. "פשוט שם, בגרמניה", סיפרה בציניות יבשה, "בכל בריכות השחייה כתוב שהכניסה לכלבים ויהודים היא אסורה".

דויטש מקבלת אות הוקרה על הישגיה

דויטש בצעירותה כשחיינית

דיון (קטעי מקורות+ שאלות מנחות):

הדיון בשתי הדילמות יתבצע בכיתה באמצעות מספר הפעלות אותן יעברו התלמידים. ההפעלות יתבצעו בצורה אישית כאשר כל תלמיד מפעיל את שיקול הדעת האישי שלו, את דעותיו, אמונותיו והשקפותיו, ולאחר מכן יתבצע דיון קבוצתי באותן סוגיות לאור שיקולי הדעת של התלמידים. השיח בקבוצות והשיח הקבוצתי יהווה דרך להתמודדות עם הסוגיות ויהוו לגיטימציה להעלאת פתרונות שונים.

השתייכות חברתית ללאום בו אתה חי מול השתייכות היהודית

לתלמידים תוצג רשימת הפריטים הבאה:

(ניתן להציגה באמצעות תמונות, רישום על הלוח, כרטיסיות מפוזרות בכיתה או דף ובו הרשימה לכל תלמיד או פריטים מקוריים).

- ספר תנ"ך

- דגל ישראל

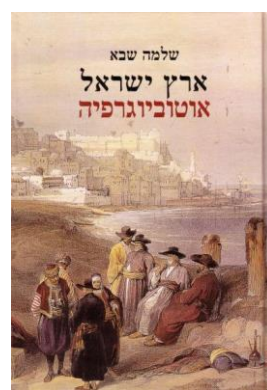
- קופסת התרמה של קק"ל

- חנוכייה, סביבון, הגדה של פסח

• ספר היסטוריה

• עניבה של תנועת נוער

• חולצה של קבוצת כדורגל אהובה

• עיתון יומי

- ציור של "שרוליק" (דמות הצבר)

- כיפה

- נרות שבת/ פמוטים

- תמונה מהשואה

- סמל המדינה (מנורה)

- צילום של הכנסת

- מראה (כשיקוף של עצמו)

● בית כנסת

● תעודות זהות

המשימה:

1. אופציה א' – דירוג הפריטים על פי סדר חשיבות (מהגבוה ביותר לנמוך ביותר), על פי ראותו. אופציה ב' – בחירת עשרה פריטים מתוך הרשימה ודירוגם לפי סדר חשיבות. (מהגבוה ביותר לנמוך ביותר), על פי ראותו.
2. התכנסות בקבוצות – כל קבוצה צריכה לבחור 10 פריטים ולדרג אותם על פי סדר חשיבות, לאור מה שתלמידי הקבוצה בחרו.

שאלות לדין לאחר המשימה:

- מה מסמלים הפריטים בעיניכם?
- יש פריטים אשר מתקשרים לזהות יהודית, ויש פריטים אשר מתקשרים לזהות ישראלית. מה אתם מרגישים שיותר בולט בזהות שלכם? מה יותר חשוב לכם? למה?

- אם הייתם עומדים במצב בו הייתם צריכים לבחור בין ההשתייכות היהודית שלכם לבין ההשתייכות הישראלית שלכם, מה הייתם בוחרים?
 - האם נקלעתם למצב בעבר בו הייתם צריכים לבצע בחירה בה הייתה סתירה בין היותכם יהודים להיותכם משתייכים לחברה הישראלית?
 - באילו מצבים לדעתכם זהות אחת גוברת על השנייה?
- בשלב זה, לאחר הדיון, כדאי לספר את סיפורה של דויטש ולדון בבחירה אותה עשתה, ניתן לקשר את טיעוני התלמידים לטיעוניהם הקודמים.**
- ניתן להשתמש לדיון בסוגיה זו גם בקטעי הקריאה הבאים:**

האיש הזה הוא אחי / יאיר לפיד

האיש ההוא שאני שונא
העומד בהפגנות עם שלט "מוות לערבים"
הוא בעצם אותו האיש שאני אוהב
המגיש מימיה לשבוי רק מפני שגם הוא בן-אדם
והאיש ההוא שאני שונא
שצובע את שמו על פסל בוֹינה
הוא בעצם אותו האיש שאני אוהב
שמלווה לי \$50 באתונה רק בגלל שגם אני ישראלי
והאיש ההוא שאני שונא
שבשם ערכים דתיים שאפילו הוא לא מבין תובע זכות היסטורית על הפרת והחידקל
הוא בעצם אותו האיש שאני אוהב
שעומד לידי ביום הכיפורים ומראה לי בסבלנות אין קץ את הקטעים הנכונים
והאיש ההוא שאני שונא
שחושב ששלום עכשיו הם בוגדים והמערך הוא משוגע
הוא בעצם אותו האיש שאני אוהב
שנותן לי את הסיגריה האחרונה שלו בעמדת השמירה בתוך הקור של לילה לבנוני
נוסף
והאיש ההוא שאני שונא
שדוחף אותי באוטובוס וזיעתו נדבקת אלי
הוא בעצם אותו האיש שאני אוהב
שמבזבז יום שלם בשביל להחזיר הביתה את הילד של השכנים שאיבד את דרכו
והאיש ההוא שאני שונא
שנכנס למסעדה החביבה עליי והורס לי את הערב בקולניות המעצבנת שלו
הוא בעצם אותו האיש שאני אוהב
שעבד כל היום במפעל יצוא והתרגל לצעוק כדי שרעש המכונות לא יפריע לו
והאיש ההוא שאני שונא
שקורא לי אחי למרות שהוא לא,
הוא בעצם אותו האיש שאני אוהב
שאם ארצה או לא ארצה הוא אחי.

ארץ מולדת/ עמוס עוז (מתוך: "באור התכלת העזה")

בשם יהודי אני קורא למי שרואה עצמו יהודי וכן למי שנאלץ להיות יהודי. יהודי הוא אדם המודה ביהדותו. מודה אני בפני הרבים, הרי זה - בדרך כלל - יהודי מתוך בחירה. מודה בפני נפשו בלבד, הרי זה יהודי מתוקף גורלו. אינו מודה בשום קשר אל העם היהודי, לא ברבים ולא בסתר ייסוריו, אין הוא יהודי אף אם ההלכה רואה אותו כיהודי מפני שנולד לאם יהודיה. יהודי, לפי גירסה לא-הלכתית זו, הוא כל אדם הבוחר בשותפות-גורל עם יהודים אחרים או נדון לשותפות-גורל כזו.

ועוד: להיות יהודי, משמעו כמעט תמיד לקיים יחס נפשי אל עברם של היהודים. ויהי יחס של גאווה, או של מועקה, או של גאווה עם מועקה, ויהי בושה, ויהיה מרי, ויהי גאווה או געגועים.

ועוד: להיות יהודי, משמעו כמעט תמיד לקיים יחס אל ההווה היהודי: ויהי היחס הזה חרדה או ביטחון, ויהיה גאווה על הישגיהם של היהודים או בושה על מעלליהם או רצון להטות אותם מדרכם או צורך נפשי להיצמד אל דרכם.

ואחרון: להיות יהודי פירושו לחוש כי במקום שבו רודפים יהודי על היותו יהודי - מתכוונים אליך.

יהודי, ישראלי, ציוני - כיוון מושגים/ א.ב. יהושוע (מתוך: "בזכות הנורמליות")

ההגדרה "יהודי לפי הצהרתו" חופפת בעצם את ההגדרה "יהודי על פי הזדהותו", אבל זהו אקט של בחירה המביא אתו את האחריות. אם אני אכן מזדהה מרצוני החופשי, הריני נוטל אחריות לבחירתי.

אינני מתעלם מהסיבות החברתיות, התרבותיות והמשפחתיות שבהחלטת ההזדהות, אבל כל אלו אינן מספיקות לקבוע את הזהות, היא זקוקה להכרעה הרצונית עצמה. אקט החירות שבהזדהות הוא הנותן תוקף גם לאפשרות של שינוי ופירוש מחודש של היהדות. אינני פוסל את מי שחושבים רק על המשכיות, הרוצים לשמור את "הגחלת" כפי שהם מדמים שנמסרה להם. אולי לגיטימית באותה מידה בקשתם של הרוצים להביא שינוי לתכניה של היהדות, שעימה הם מזדהים מתוך רצונם החופשי.

הצלחה אישית מול אחריות הדדית בעיתות משבר ובשגרה

פעילות זו יכולה להתבצע במספר אופנים:

- מחוץ לכיתה: תלמידים עומדים במקום שמאפשר זאת בשורה, זה לצד זה. על פי ההוראות צועדים צעד קדימה או אחורה.
- בחדר הכיתה, בעמידה: במידה והכיתה מאפשרת זו, עמידה בשורה במרכז הכיתה, על פי ההוראות צועדים צעד קדימה או אחורה.
- בחדר הכיתה: עמידה לפני הכסא, על פי ההוראות עלייה על הכסא או ישיבה על הכסא.
- בחדר הכיתה: ישיבה בכסאות, כתיבת התשובות על נייר בהתאם להוראות וספירתם בסוף הפעילות.

המשימה:

- בכל פעם תוקרא סיטואציה/ משפט המתאר מצב מסוים. התלמידים ידרשו לצעוד קדימה/ לעלות או לשבת על כסא/לכתוב על נייר, בהתאם להשקפתם האישית.
- כדאי לבצע את הפעילות בעיניים עצומות או בצורה אנונימית. (עד לתום המשחק).
- תלמיד שהמשפט נכון לגביו – צעד קדימה/ עליה על כסא/נקודה אדומה**
- תלמיד שהמשפט לא נכון לגביו – צעד אחורה/ישיבה על כסא/ נקודה כחולה**
- כאשר אני משחק, אני מעדיף לשחק בקבוצה מאשר לשחק כשחקן יחיד.
 - אני אוהב לנצח בכל סיטואציה, גם אם זה על חשבון החברים שלי.
 - הייתי שמח אם היה תחום שהייתי בו הכי טוב מכולם
 - אני אוהב לקבל את הציון הכי טוב בכיתה, גם אם השגתי אותו באמצעות עבירה על החוקים, העתקה מאחרים או פגיעה בחברי לכיתה
 - אתה וחבריך נקלעתם לצרה, ומצאתם את עצמכם בורחים ממישהו מסוכן, אתה רץ הכי מהר בקבוצה. במצב זה אני בורח ומשיג את כולם ולא נישאר בקו עם שאר חבריך, על מנת לעזור להם ולהיות איתם.
 - במהלך מבחן, תפסה המורה אותך ואת חברתך במעשה העתקה, את יודעת שאם תודי באשמה, תכשלי במבחן וממוצע הציונים שלך ירד. במצב זה, אאשים את חברתי על מנת לשמור על הממוצע הפרטי שלי, בעיה שלה שיתפה פעולה איתי.

- במהלך חופשת הקיץ, אתה וחבריך השתתפתם בתחרות קבוצות ארצית, כולם תרמו למאמץ, ובתום הקיץ קיבלתם הודעה ממארגני התחרות שניצחתם, אך רק אחד זוכה בפרס, נסיעה לחו"ל. אתה עלית בהגרלה. במצב זה אקח את הפרס ואהנה ממנו.
- אם הייתי חייל במלחמה, הייתי מעדיף להקריב את חיי למען מישהו אחר.
- כשאני חושב על השואה, אני מאמין על עצמי שהייתי מסוגל לנסות לשרוד על חשבונם של בני המשפחה שלי.
- האדם שאחראי להצלחתך בתחום אשר בו אתה מתאמן, פוגע בחבריך ומשפחתך, במצב זה אקשיב למרותו על מנת שאוכל להצליח.

לאחר המשחק: מיקומו של התלמיד או כמות הפעמים שיש לו נקודות בצבע מסוים תעיד על העדפתו: הצלחה אישית או אחריות הדדית.

בעקבות הפעילות ניתן להעלות את השאלות הבאות:

- באילו תחומים אני לא מוכן לוותר על ההצלחה האישית שלי?
- מה המחיר הגבוה ביותר אותו אני מוכן להקריב בעובר ההצלחה האישית שלי?
- מתי ההצלחה האישית שלי פוגעת באחרים?
- מהי אחריות הדדית? אחריות קבוצתית? האם היא מתקיימת רק כלפי חברים ומשפחה קרובים או גם כלפי אנשים שאני לא מכיר?
- אילו סיטואציות מוכרות לנו בהן אדם נאלץ לבחור בים הצלחתו האישית לבין האחריות הדדית שיש לו כלפי אחרים?
- מה אתם הייתם עושים במצב בחירה כזה?
- בשלב זה רצוי לספר את סיפורה של דויטש ולדון בסוגיה לאור התנהגותה.